

มรดกอารยธรรมดองแครง ว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น คัมภีร์ใบลานและต้นลาน

โดย ปณณมหานุญเรื่อง คัชมาย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เมื่อเราไปวัดหรือเมื่อมีโอกาสสนทนากับพระภิกษุสงฆ์ มักจะได้ยินอยู่เสมอว่า “ตามพระคัมภีร์ หรือ คัมภีร์ใบลาน” เพื่อความกระจ่างใคร่ขออธิบายคำว่า คัมภีร์ กับคำว่า ใบลานก่อน

คำว่า “ คัมภีร์ ” แปลตรงตัวว่า ลึก หรือความลึก (ละเอียด) (สำหรับใช้ขยายคำที่ตามมาเช่น คัมภีร์ภาพ – สุขุมคัมภีร์ภาพ= ความรอบคอบ, สุขุม(meaningful, deep, profound) คัมภีร์ใบลาน ฯลฯ อีกนัยหนึ่ง หมายถึง ศาสตรา, กฎหมาย ระเบียบ หรือพระธรรมวินัย หรือหลักของศาสนาต่าง ๆ

ใบลาน (LAAN) หมายถึงใบของต้นลาน ต้นลาน หรือลาน เป็นพันธุ์พืชชนิดใบเลี้ยงเดี่ยว คล้ายต้นตาล (แต่ไม่ยืนต้นอยู่นานปีเหมือนต้นตาล ต้นลานจะมีอายุ ไม่เกิน 40-50 ปี เมื่อออกดอกแล้วก็จะตายในปีต่อมา) เป็นต้นไม้ ในตระกูล Palmae ในภาคพื้นเอเชียมีอยู่ประมาณ 6-7 ชนิด ในประเทศไทยมีอยู่หลายแห่งเช่น ที่เทือกเขาปัทมราชย์ ด้านทิศใต้ ที่อุทยานทับลาน อำเภออนาดี จังหวัดปราจีนบุรี หรือที่ กิ่งอำเภอดงลาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะกล่าวละเอียดอันดับต่อไป

การจารหรือการเขียนลงใบลาน

การเขียนตัวหนังสือหรือบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในใบลานนั้น ท่านเรียกว่า “จาร” คำว่า จารเป็นคำยืมจากภาษาเขมร (car = caar)⁵

การจารนั้นท่านจารหรือเขียนด้วยเหล็กแหลม โดยการนำเข็มตอกไปในไม้แห้งที่มีขนาดประมาณนิ้วมือ ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร แล้วหักเข็มให้โผล่ออกมาพอมองเห็น แล้วเหลาปลายให้แหลม เพื่อสะดวกในการจาร

ในการจารนั้นท่านจาร 4-5 บรรทัดต่อหนึ่ง (1) แผ่น เมื่อจารเสร็จแล้ว ท่านเอาเขมามาทำอันเขมาที่นำมาทานนั้นนำมาจากวัสดุหลายชนิดต่างกัน เช่น

1. ชูเอาเขมากะทะหรือเขมาหม้อ ถ้าได้เขมาหม้อทองเหลืองด้วยจะดีมาก

⁵ คำว่า จาร (ข.) คือการเขียนตัวหนังสือโดยใช้เหล็กแหลม (มีด้าม) เขียนลงใบลาน. (to inscribe with a pointed piece metal of a knife)

2. นำถ่านไฟฉายมาทาบเอาแต่แกนนำข้างใน ครั้นแล้วนำมาบดให้ละเอียด แล้วนำมาทา ครั้นแล้วบางท่านเอาน้ำผึ้งซ้ำ บางแห่งนำน้ำชันมาทาก็มี ครั้นแล้วเพื่อให้สวยงามคงทน ท่านเอารำละเอียด (ก้นตึก (ข.)) จะทำให้อักษรเด่นเห็นชัดและคงทนนาน

อนึ่งในการสักยันต์หรือสักน้ำมันหน้าผากหรือกลางกระหม่อม ท่านใช้เหล็กจารดังกกล่าวเช่นกัน

เอกสารจารจารึก

เอกสารจารจารึกใบลานที่พบในประเทศไทย (จังหวัดสุรินทร์) ช่วงก่อนพุทธศักราช 2500 นั้นมีมาก หลังจากนั้นคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อยถูกเผาทำลายสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนที่เหลืออยู่ (เพราะคดีเขาพระวิหารเป็นเหตุ)

เนื้อหาสาระที่จารึกหรือจารในใบลานนั้น ส่วนใหญ่จารจารึกพระพุทธรธรรม และนิทานชาดกต่าง ๆ อาทิเช่น พระชนก พระเวสสันดรชาดก (หรือที่ภาษาอีสานว่า คัมภีร์ผะเหวด) ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีจารจารึกคำสั่งสอนต่าง ๆ เช่น “ศาสตราโกนเจ้า⁶ เป็นศาสตราที่ว่าด้วย คำสั่งและ คำสอนลูกหลาน

ภาษาที่จารึก

จารจารึกภาษาเขมร อักษรเขมร (ขอม)⁷ นอกจากนั้นยังได้พบจารจารึก อักษรธรรม (ลาวโบราณ) ด้วย (ดังรูป 2)

สำหรับต่างประเทศนั้น ประเทศในภาคพื้นเอเชียล้วนใช้จารจารึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยใบลานเหมือนกัน เช่นประเทศกัมพูชา (เขมร) และจามปา นอกจากจารจารึกประวัติศาสตร์ไว้ในอักษรหิน (ศิลาจารึกแล้ว) ยังจารึกลงในใบลานเหมือนกัน ดังตัวอย่าง (3) เป็นจารจารึกพระราชพงศาวดารเขมร (และเอกสาร 4 จารจารึกพระราชพงศาวดารจามปา' ด้วยภาษาเขมรอักษรเขมร)

อนึ่งตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนานั้น ใบลานได้ถูกนำไปใช้จารจารึกพระพุทธรธรรมตั้งแต่พุทธศักราช 433 ครั้งทำสังคายนาครั้งที่ 5 ที่ประเทศลังกา นับว่า “จารจารึกพระพุทธรธรรมในใบลานโดยบรรพบุรุษหลังข้างได้ถึง 7 หลังข้าง”

จึงกล่าวได้ว่า ใบลานนั้นเป็นใบไม้ที่มีคุณประโยชน์มหาศาลต่อมนุษยชาติ สมควรที่ประเทศที่เกี่ยวข้องจะพึงสงวนรักษาพัฒนาขยายพันธุ์ให้ดำรงคงอยู่คู่โลก⁸

สำหรับการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานนั้น ท่านเก็บในหีบไม้เล็ก ๆ หรือในตู้พระธรรมโดยการห่อด้วยผ้าไหม ผ้าลินิน ผ้ามัดหมี่ ฯลฯ ดังนั้นจึงมีคำพังเพยว่า “อยากเป็นปราชญ์ให้แก้ผ้าลินิน”

⁶ แหล่งข้อมูล พบที่วัดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (ดังรูปถ่าย) 1.

⁷ ขอม < เขมร + มอญ = ขม > ขอม.

⁸ หนึ่งในโครงการในพระดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมีโครงการอนุรักษ์ต้นลาน

ลา (loan)

เรามักจะได้ยินเสมอๆ แล้วว่าเมื่อเวลาเราไปวัดพระสงฆ์องค์เจ้าหรือทายาททายิกามักจะกล่าวถึงคำว่า คัมภีร์ไบเบิล หลายท่านสงสัยว่า ไบเบิลนั้นเป็นอย่างไร เหมือนไบเบิลหรือเปล่า คัมภีร์ที่จารึกคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือเป็นคติคำสอนนิทานพื้นเมืองต่าง ๆ นั้น ในสมัยโบราณจารึกหรือเขียนลงในใบลาน เนื่องจากยังไม่มีการผลิตกระดาษ ตามประวัติศาสตร์แห่งมนุษยชาติได้กล่าวถึงการจารึกตัวอักษรไว้หลายอย่างเช่น บางประเทศจารึกหรือเขียนด้วยหนังสัตว์ เช่นประเทศเขมรในสมัยโบราณตามจดหมายเหตุของ สมณทูต จีว ตัก ก่วง (สมณทูตจีน ซึ่งเดินทางมายังประเทศเขมรเมื่อ ปีพุทธศักราช 1838)⁹ ทั้งนี้โดยนำหนังสัตว์มาตัดเป็นชิ้น ๆ นำไปแช่กับน้ำยาเปลือกไม้ แล้วตากให้แห้งใช้ดินสอเขียน, และบางทีก็เขียนหรือจารจารึกในแผ่นหิน เรียกว่า “อักษรหิน” หรือศิลาจารึก บางประเทศเขียนด้วยหนังคนก็มี แผ่นทองเหลืองแผ่นทองคำก็มี สำหรับกลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา นอกจากจารจารึกประวัติศาสตร์หรือบทกวีต่าง ๆ ในชาติของตนแล้ว ยังได้จารึกสิ่งสำคัญที่สุดอันเป็นมรดกตกทอดมาถึงทุกวันนี้ นั่นก็คือจารึกพระพุทธธรรม คือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงในใบลาน เรียกว่า “คัมภีร์ไบเบิล” ทั้งนี้ได้กระทำเมื่อทำสังคายนาครั้งที่ 5 ณ ประเทศลังกา¹⁰

ครั้งนั้นได้มีการจารึกพระธรรมวินัยเป็นตัวอักษรลงในใบลาน นับว่าได้จารึกพระธรรมวินัยลงในคัมภีร์ไบเบิล บรรทุกบนหลังช้างได้ถึง 7 หลังช้าง ดังกล่าวแล้ว นอกจากกลุ่มประเทศในแดนสุวรรณภูมิใช้ใบลานในการเขียนบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว ประเทศอิหร่าน ซึ่งเป็นประเทศที่ถูกขนานนามว่า “หลังคาโลก” ก็ได้บันทึกพระพุทธธรรมในใบลานเช่นกัน คัมภีร์ที่แปลจากภาษาสันสกฤตมาเป็นภาษา

⁹ ปะแดง มหายุญเรื่อง คัชมาย์, จดหมายเหตุจีวตักก่วง (สุรินทร์ รุ่งธเนศวร์เรียบเรียง) 2544

¹⁰ ในการทำสังคายนาพระพุทธศาสนานั้น ทั้งหมด 5 ครั้งด้วยกัน คือ

ครั้งที่ 1. ทำหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้แล้ว 3 เดือน ทำ 7 เดือนจึงจะสำเร็จ ในครั้งนั้นปรารภเหตุพระสุภัททะกล่าวท้วงจากพระธรรมวินัย พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นผู้อุปถัมภ์ ทำที่ถ้ำสัตตบรรณคูหา เมืองราชพฤกษ์ แคว้นมคธ

ครั้งที่ 2. ทำในปีพุทธศักราช 100 ใช้เวลา 8 เดือน ทำที่วาฬุการาม เมืองเวสาลี แคว้นวัณชี พระเจ้ากาลาโศกราชเป็นผู้อุปถัมภ์

ครั้งที่ 3. ทำเมื่อพุทธศักราช 218 บางแห่งว่า 307 ใช้เวลาทำ 8 เดือน พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้อุปถัมภ์ คำที่อโศกการาม เมืองปาตลีบุตร แคว้นมคธ พระเจ้าอโศกมหาราชผู้อุปถัมภ์ (ทำเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ 236 ปี

ครั้งที่ 4 ทำระหว่าง พ.ศ. 236-276 ใช้เวลาทำ 10 เดือน ผู้อุปถัมภ์คือ พระเจ้าเทวานาปิยติสสะ แห่งประเทศลังกา เมืองอนูราธบุรี ประเทศลังกา

ครั้งที่ 5. ทำเมื่อปีพุทธศักราช 433 ใช้เวลาทำ 1 ปี ผู้อุปถัมภ์คือ พระเจ้าวัฏฏคามินิอภัย สถานที่ทำคือ มหาวิหาร เมืองอนูราธบุรี ประเทศลังกา การทำสังคายนานั้น ครั้งที่ 4 และที่ 5 นั้นทำในประเทศลังกา

ธูปธมีอายุไม่น้อยกว่า 1300 ปี และแม้ประเทศอินโดเนเซียก็ใช้ใบลานบันทึกจารึกจดหมายเหตุคำสั่ง
คำสั่งสอนทางศาสนาในใบลานเช่นกัน

จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของต้นลานหรือที่เขมรเรียกว่า “กรูมรีด

ต้นลาน (Laan)¹¹

ต้นลาน¹² เป็นพันธุ์ไม้ประเภทพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในตระกูลปาล์ม (PALMAE) จัดอยู่ใน
Genus Corypha ในเอเชียมีอยู่ 5-8 ชนิด ลานจัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางลำต้นตรงและแข็งเนื้อไม้
จะมีสีใสและไฟเบอร์หยาบ ลำต้นเป็นรูปเกลียว เมื่ออายุได้ 7-8 ปี จะมีก้านใบยาว ประมาณ 6-7
เมตร ก้านใบนี้จะติดอยู่กับลำต้นตั้งแต่โคนถึงยอดใบมีลักษณะเป็นรูปหัตถ์ค่อนข้างกลม ดอกเป็นช่อ
ใหญ่ตรงส่วนยอดของลำต้น ซึ่งมีเพียงดอกเดียวเท่านั้น ไม้ลานออกดอกได้เพียงครั้งเดียว เมื่อผลแห้ง
ร่วงหมดใบก็จะเริ่มแห้งเหี่ยวและต้นจะตายในปีต่อมา

สภาวะอากาศที่เหมาะสมแก่ต้นลาน

พันธุ์ไม้ตระกูลปาล์มเกือบทั้งหมดเป็นพันธุ์ไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อน มีการเจริญเติบโตได้ดี
ในประเทศที่มีอากาศร้อน มีเพียงไม่กี่ชนิดที่เจริญเติบโตได้ดีในประเทศที่มีอากาศหนาวเย็น ปาล์ม
ส่วนมากยังชอบขึ้นอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ห่างไกลจากทะเล จึงมีถิ่นกำเนิดตามหมู่เกาะต่างๆ ส่วนใหญ่จะ
ชอบขึ้นในที่ที่มีอากาศชื้นเย็นมีฝนตกมาก ประมาณ 1,300 มิลลิเมตร ต่อปีและมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง
27-28 องศาเซลเซียส แต่จัดได้ว่าเป็นไม้ที่ทนต่อสภาพอากาศได้ดี

สภาพทางนิเวศวิทยา

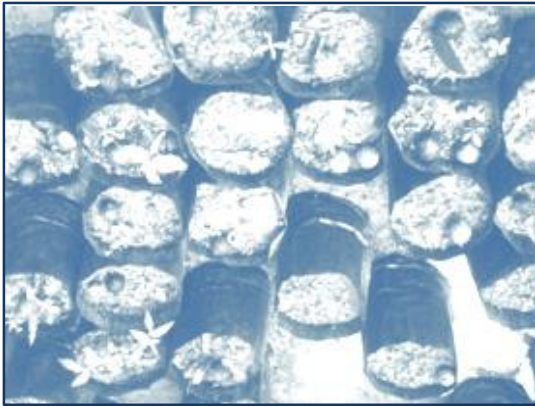
สภาพที่มีปาลานขึ้นอยู่ในประเทศไทยส่วนมากแล้วดินจะเป็น Reddish-Brown Lateritic
Soils, Red Yellow Podzolic Soils ดินที่เกิดจาก Lime stone แต่จะมี pH และมีพวก Mica
Schist, Shalis ที่กำลังจะสลายตัวอยู่ในดินล่าง (Parent Materials) pH ของดินประมาณ 4-6 ดิน
พวกดินเหนียวปนทราย (Clay Loam) ที่มีความชื้นสูงต้นลานจะขึ้นได้ดีที่สุด ส่วนลานที่ขึ้นในดิน
Sandy Clay Loam หรือดิน Sandy Loam อย่างไรก็ดีตามลานจะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีที่สุดใน
ดินที่มีความชื้นสูงประมาณ 270-350 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ชอบขึ้นในพื้นที่ราบดินมีการ
ระบายน้ำได้ดี ชอบขึ้นในป่าดงดิบหรือป่าดิบชื้น ไม่ต้องการแสงมาก จัดได้ว่าเป็นพวก Dominant
Tree หรือ Intermediate,

¹¹ (ข้อมูล) อุทยานแห่งชาติทับลาน เขื่อนเขาธงทอง แรก เนินเขาปักธงชัย ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

¹² ในประเทศไทยมีมากที่ อุทยานทับลาน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และที่ กิ่งอำเภอดงลาน (สีชมพู) จังหวัดขอนแก่น

วงจรชีวิตของลาน

ลักษณะลำต้น วิวัฒนาการจากต้นกล้าไม้มาเป็นต้น เริ่มจากหัวในดินจะค่อยๆ ผลิทยอดอ่อนแทงทะลุขึ้นมาเป็นยอดอ่อน ลานจะค่อยๆ ผลิตใบอ่อนได้ปีละ 2-4 ใบ ส่วนที่ใบโผล่พื้นดินจะขาดไป ส่วนก้านที่เหลือจะกลายมาเป็นลำต้นใบที่ออกจากลำต้นใต้ดินนี้จะออกมาเป็นเกลียวทับกันหมุนไปรอบๆ หัว (ลำต้น) เมื่อใบอ่อน ส่วนที่โผล่เหนือดินหลุดออกจากส่วนล่าง จะเปลี่ยนไปเป็นลำต้นใต้ดินที่มองไม่เห็น ลานที่ออกดอกมีผลแล้วลำต้นสูงเฉลี่ยระหว่าง 14-20 เมตร หากแกะกาบออกจะเห็นเปลือกแข็งหุ้มลำต้นอยู่

การเพาะต้นลาน ต้องวางถุงเพาะบนพื้นซีเมนต์
กันรากหยั่งลงพื้นดิน

ต้นลานอายุประมาณ 7-10 ปี

ต้นลานอายุประมาณ 20 ปี

เมื่อต้นลานอายุประมาณ 70-80 ปี ก็จะมี
ออกดอกโผล่กลางยอด

ออกดอกและลูกจะตกมากเป็นพันธุ์ลูก

ใบลานทำประโยชน์ได้หลายอย่าง

เมื่อออกดอกออกลูกแล้ว ตัวเองก็ค่อยๆ
เหี่ยวเฉาตาย

ต้นลานจะตายยืนต้นนี้คือกฎแห่งอนิจจังแท้จริง

ลักษณะของใบ

ใบเป็นแบบ Palmately Leaf หรือ Fan Shape ติดอยู่ ก้านใบมีลักษณะยาวเรียวโคนใหญ่ ขอบของก้านใบโค้งเข้าหากันเล็กน้อยขอบก้านทั้งสองข้างมีหนามเล็กๆ คล้ายฟันเลื่อยโคนก้านใหญ่ จุ่มกว้างประมาณ 25-30 เซนติเมตร ยาว 2.5-3 เมตร ใบซึ่งมีใบติดกันเป็นพืดตอนโคนใบตรงส่วนตรงปลาย แยกจากกันความยาวของใบ 3-4 เมตร การเจริญเติบโตของใบเริ่มจากยอดอ่อนโผล่เป็นลำแหลมออกจากส่วนปลายของลำต้นขั้นแรกใบอ่อนติดกันเป็นแผ่น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นจะค่อยๆ บาน และแตกออกจากกันทั้งหมดนี้จะมีก้านใบเป็นฐาน ชูออกมาระยะแรกใบอ่อนมีสีเขียวอ่อนเมื่อเจริญเติบโตต่อไปจะมีสีเขียวเข้มและเป็นสีเทาเมื่อใบแก่เต็มที่ปีหนึ่งลานจะผลิใบอ่อนได้ 4-6 ใบ การแยกใบแต่ละครั้งก็จะเป็นการเจริญเติบโตของลานด้านความสูงไปด้วย

ลักษณะของดอกลาน

ลานจะเริ่มออกดอกในฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ระยะเริ่มของการออกดอกจะมีหน่อเป็นรูปทรงกรวยใหญ่ แข็ง ปลายแหลม โผล่ขึ้นที่ปลายสุดของลำต้นห่อด้วยกาบสีเขียว

หน่อจะเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ส่วนกาบก็จะหุ้มเฉพาะตอนล่าง ในกลุ่มดอกเดียวกันจะบานไม่พร้อมกัน ตรงกลางฐานดอกติดกับก้านดอกจะมีอยู่รอบๆ 3 อัน ตรงโคนเชื่อมติดกันปลายแยกออกจากกันมีอยู่ 3 กลีบ ยาว 0.7-1 มม. ถัดเข้าไปจะเป็นกลีบดอก (Petal) มีอยู่ 3 กลีบ ยาว 1-1.5 มม. สีเหลืองอ่อน ดอกขณะที่บานจะเผยให้เห็นเกสรตัวผู้ (Stament) ชูขึ้นด้วยก้านเล็ก ก้านเล็กนี้ยาว 1.5-2 มม. ดอกหนึ่งจะมีเกสรตัวผู้อยู่ 6 อัน มีลักษณะพู่ติดกันสองพู่ สีเหลืองเกสรผู้นี้จะล้อมรอบเกสรเมีย (Pistil) ซึ่งมองเห็นตั้งอยู่บนรังไข่ (Ovary) ก้านชูเกสรเมียสั้นกว่าก้านชูเกสรผู้รังไข่มองเห็นไม่ชัดมีอยู่ 3 ห้อง แต่เมื่อเกิดการผสมเกสรแล้วดอกหนึ่งจะเกิดเป็นผลล้นได้หนึ่งผลดอกมีสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม การผสมเกสรต้องอาศัยลมและแมลง ดอกบานจะบานราวๆ เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม และจะเป็นการทรงปริมาตรฐานใหญ่ปลายเล็ก กิ่งดอกที่แตกตอนล่าง 2-3 กิ่งจะมีความยาวเท่าๆ กัน มีขนาดยาวประมาณ 80-100 ดอก

ผลล้น

ล้นจะเริ่มมีผลตั้งแต่เดือนกันยายน-ตุลาคม แล้วผลจะแก่เดือนพฤษภาคม-มิถุนายนในปีถัดไป ผลนี้เป็นกลุ่มประมาณกลุ่มละ 3-4 ติดอยู่กับก้านดอกแบบจะเห็นมีขั้ว (Pedicel) เกาะติดอยู่กับก้านดอกยาว 1 มม. โຕ 3 มม. ผลแก่เต็มที่มีสีเหลืองยาวประมาณ 4.5-5 ซม. กว้าง 2.5-3 ซม. ผลกลมรีเหมือนรูปไข่มีเปลือกหุ้ม ขณะยังอ่อนอยู่สีเขียวเนื้อในมีสีขาวหนา 2-2.5 มม. ผลแก่มีเปลือกแข็งหนา 1 มม. หุ้มเนื้อในสุด อีกชั้นหนึ่งเปลือกแข็งมีสีดำ กลางผลกลวงมีน้ำใสบรรจุอยู่ มีรสหวาน ผลล้นจัดอยู่ในจำพวกไม้เมล็ดแข็ง เหตุที่จำนวนผลมีไม่เท่าจำนวนดอกในกลุ่มหนึ่งนั้น อาจเป็นเพราะดอกที่แก่และมีผลก่อนขณะที่ผลโตขึ้นจะเบียดให้ดอกที่เริ่มบาน หรือผลอ่อนซึ่งเกิดขึ้นทีหลังหลุดไป

การขยายพันธุ์

การขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดอย่างเดียว และต้องเป็นเมล็ดที่ตกหล่นมาจากต้นใหม่ๆ หากปล่อยให้เมล็ดแห้งจะไม่งอกเลย ช่วงที่งอกดีที่สุดคือภายใน 7-10 วัน นับตั้งแต่หล่นจากต้นซึ่งมีเปอร์เซ็นต์การงอก 95-100 เปอร์เซ็นต์ (ต้องใช้เทคนิค เพราะเพาะยากมาก) โดยใช้ระยะเวลาการงอกในเวลาแรก 7-10 วัน เปลือกหุ้มจะแตกให้ใหญ่ก็จะเริ่มแฟบลง ส่วนที่แฟบมีลักษณะคล้ายฟองน้ำซึ่งจะหุ้มรากแข็งๆ ขนาดโต 3-5 มม. ไว้ภายใน รากแข็งนั้นมีรูตรงกลางตลอด จากนั้นรากฝอยจะถูกสร้างเรื่อยๆ รากอันแรกเรียกว่ารากแก้วจะเริ่มพองใหญ่ขึ้น เพื่อจะกลายสภาพมาเป็นหัวต่อไป จากยอดแหลมแข็งแทงออกมาจะแทงลึกลงไปในดิน ขณะเดียวกันเนื้ออ่อนภายในก็เริ่มสร้างอาหารโดยสะสมอาหารในบริเวณรากที่งอกก่อนเป็นจุดขาวๆ ซึ่งต่อไปจะใหญ่ขึ้น จนกลายเป็นจาวขนาดใหญ่เต็มผล จากวันที่เริ่มงอกไปประมาณ 40-60 วัน รากจะแทงลงได้ลึก 32-35 ซม. จากนั้นรากซึ่งมีลักษณะบวมจะมียอดอ่อนโผล่มาให้เห็น มีใบแหลมซึ่งยังไม่แผ่ออก

การขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะ โดยนำถุงพลาสติก ขนาดปากถุงกว้างประมาณ 10 เซนติเมตร ใส่ดินร่วน ผสมปุ๋ย นำเมล็ด 1-2 เม็ดฝังกลบ แล้วนำไปตั้งบนพื้นซีเมนต์ หรือแผ่นไม้ ที่ทำเช่นนี้เพราะ ลานจะแทงรากลงล่าง ถ้าตั้งบนพื้นดิน รากลานจะเจาะทะลุลงพื้นดิน เนื่องด้วยรากลานเปราะมาก ดังนั้นถ้ารากลานเจาะทะลุลงดินแล้ว เมื่อจะย้ายไปปลูก รากลานจะขาด หรือหัก จะทำให้ลานตายได้ กล้าไม้ลานอายุ 1 ปี จะสูงเพียง 1-2 ฟุตเท่านั้น

ขณะนี้ ผู้เขียนได้ทำการเพาะเมล็ดได้มากกว่าร้อยต้น และได้นำไปมอบแก่วัดต่าง ๆ หลายวัดแล้ว นอกนั้นยังนำไปมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสียบเรียบ กัมพูชา 1 ต้น และนำไปปลูกที่ วัดดอนคอน ปากเซ ประเทศลาวอีก 2 ต้น

ประโยชน์ใช้สอยของลาน หรือใบลานนั้น อาจแยกได้คร่าว ๆ ดังนี้

1. ประโยชน์ทางเกษตรกรรม ผลลานเมื่อสุกแก่ร่วงหล่นลงในที่นา ชาวนาบอกว่าจะกลายเป็น ปุ๋ยทำให้ข้าวในนาออกงามมาก อนึ่งเมื่อต้นลานตาย ต้นลานก็จะกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์อย่างดีเช่นกัน
2. ประโยชน์เชิงอุตสาหกรรม ใบลานสามารถนำไปใช้ประโยชน์หลายอย่างเช่น นำมา จักสาน เป็นกระเป๋านักเรียน กระเป๋าสำหรับสตรีและนำมาจักสานเป็นหมวกได้อย่างดีอีกด้วย
3. นำไปจารพระพุทธรูป หรือนิทานชาดกต่าง ๆ

การเตรียมใบลานเพื่อจาร¹³

ขบวนการผลิต

ขบวนการที่ 1 การคัดเลือกใบลาน

การเตรียมใบลานเพื่อจารคัมภีร์นั้น ใบลานท่านไปตัดเอาช่อยอดลานที่มีลักษณะสวย สมบูรณ์ คือตัดเอาตรงยอดของลำต้น ตัดขณะที่ยอดตลยังเกาะติดเป็นช่อยอยู่ เมื่อตัดมาแล้วใช้มีดคมผ่าปลาย ยอดออก ฉีกเป็นใบย่อย ๆ ที่ละคู่แล้วนำมาตัดทอนโคนและปลายให้เหลือประมาณ 70 เซนติเมตร ครั้นแล้วคัดเลือกใบหนาดีไว้ ชาวลานเรียกว่า “ ลานคัด ” เป็นส่วนที่จะนำไปใช้สำหรับจารคัมภีร์ ส่วนที่เหลือ อาจจะนำไปใช้งานในเชิงอุตสาหกรรมทั่วไป เช่น จักสานหมวก กระเป๋าถือ เป็นต้น ครั้นแล้วนำมาตากแห้ง เมื่อแห้งได้ที่แล้ว นำมาจัดเป็นมัดเล็ก ๆ มัดละ 25 ใบ 2 มัด โดยใช้ตอกมัดไขว้กัน เรียกว่า “ใบลาน 1 แหนบ” แล้วนำไปมัดรวมกัน 20 แหนบ เท่ากับ 1000 ใบ เรียกว่า “ใบลาน 1 ของ”

¹³ ข้อมูลทั่วไปจาก พระครูโสภณวิสุต (หลวงปู่พรึง เมธังโกโร) วัดนิลาเทเวศร์ ต. เขวาสินรินทร์ อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ขบวนการที่ 2 การนำไปใช้น้ำ

เมื่อได้เตรียมขั้นแรกได้ลานตามที่ต้องการแล้ว นำใบลานที่เตรียมไว้นั้นไปแช่น้ำให้เปียกน้ำชุ่มทุกใบ ครั้นแล้วนำไปผึ่งตั้งให้แห้งดี แล้วนำมาเจาะรู

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ไม้ชนอบ (ชั้นขอบ) สำหรับวัดใบลานเพื่อเจาะรู อาจนำแผ่นกระดานหนา ๆ แข็งแรง แล้วตีตะปูฝังให้ส่วนแหลมโผล่ออกมา

2. ไม้ประกบ, หรือดั่งกับ หรือเรียกว่า ไม้หนีบ 2 อัน

3. ไม้กลัด (สำหรับร้อยใบลานที่เจาะแล้ว)

เมื่อเตรียมการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็นำใบลานที่ละใบมาทาบกับไม้ชนอบที่ฝังตะปู เมื่อหนีบหัวท้ายให้แน่นแล้วก็กระแทกไปที่ไม้แทงลาน ตะปูทั้งสองก็จะเจาะใบลานเป็น 2 รู เมื่อเจาะแล้วเท่ากับแบ่งใบลานออกเป็น 3 ส่วนเท่า ๆ กัน หลังจากนั้น นำไม้กลัดมากลัดมัดละ 25 ใบ ครั้นแล้วใช้ไม้ประกบมาประกบทั้งสองข้าง แล้วใช้มีดคม ๆ หรือกบคม ๆ ฉีดหรือไสใบลาน ให้เสมอเรียบกับไม้ประกบ ก็จะได้ใบลานขนาดเท่ากัน และมีขนาดเท่ากับไม้ที่นำมาประกบ

ขบวนการที่ 3 การเจาะรู

หลังจากที่ได้ไสใบลานได้เสมอกันดีแล้ว ให้ดึงไม้กลัดออก แล้วไล่ไล่ คือนำก้านเส้นเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “ไล่ลาน” นำมาร้อยรูใบลานทั้งสองข้างเข้าด้วยกัน ประมาณ 500 ใบ เรียกจำนวนใบลานนี้ว่า 1 กับ (ดั่งกับ) หรือ 20 ผูก ครั้นแล้วนำไม้ชนอบมาประกบหน้าหลังอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำเข้าเตาอบ

ขบวนการที่ 4 การอบ

อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม

1. ชี้อกรยาน เท่าที่ต้องการ

2. ลูกประคบ

เมื่อเตรียมการขบวนการที่ 3 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็นำเข้าเตาอบ และอบอย่างน้อยประมาณ 2 คืน หรือ 48 ชั่วโมง ทั้งนี้โดยเตาอบหนึ่งเตาสามารถอบใบลานได้ 30 กับ และเมื่อผ่านการอบแล้ว เพื่อให้รูที่เจาะด้วยตะปูนั้นดูสวยงาม ให้เอาชี้อกรยานมาเผาไฟให้แดงจนแล้วนำไปเจาะรูเก่าอีกครั้งหนึ่ง ครั้นแล้วนำใบลานไปโดนไฟด้านใดด้านหนึ่ง น้ำมันในใบลานจะไหลซึมออกทั้งสองด้าน แล้วนำลูกประคบขี้ดู่ให้น้ำมันกระจายไปทั่วใบลานทั้งสองด้าน การทำดังกล่าวนี้ทำให้ใบลานเป็นเงามันและคงทน

อนึ่งถ้าประสงค์ให้ใบลานนั้นคงทนนานเป็นร้อยเป็นพันปี โบราณท่านเอาทรายไปคั่วให้ร้อนแล้วโปรยลงไปที่ใบลาน (แทนการเราไปโดนไฟ) แล้วนำลูกประคบขี้ดู่ ท่านว่า จะทำให้น้ำมันในใบลานไม่ไหลซึมออก ทั้งจะกลายเป็นน้ำยารักษาใบลานไปในตัว ยังทำให้ใบลานเป็นเงางามด้วย.

ขบวนการที่ 5 ลงรักปิดทอง

อุปกรณ์

1. รักสีดำ
2. ชาติแดง
3. น้ำทอง และแปรง

เมื่อขัดถูใบลานได้ที่แล้ว ก็นำรักสีดำหรือชาติสีแดงมาทาขอบล่างบนทั้งสองด้าน ครั้นรักหรือชาติแห้งแล้ว ก็จะทำกรปิดทอง เราเรียกว่า “ลงรักปิดทอง” แล้วนำใบลานไปทำการจารจารึกต่อไป

อนึ่งการตัดขนาดของใบลานนั้น ถ้าประสงค์จะนำไปจารคัมภีร์เทศนา เช่น พระเวสสันดรชาดก คำสั่งสอนต่างๆ ท่านจะตัดขนาด คัมภีร์ใบลานที่พบที่วัดกลาง อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ ยาว 24 นิ้ว กว้าง 2 นิ้ว (ศาสตราโกนเจา= ว่าด้วยคำสั่งสอนลูกหลาน) แต่บางศาสดามีความยาว 21 นิ้ว นอกนั้นยังพบคัมภีร์ใบลานที่จารึกอักษรลาวโบราณ หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า อักษรธรรม ถ้าหากว่าประสงค์จะนำไปเขียนจารึกคาถาอาคม หรือจารึกโศกโบราณ ส่วนใหญ่มักจะตัดขนาดประมาณ 7 นิ้วครึ่ง

กรรมวิธีการ

อุปกรณ์

1. ใบลานเปล่า
2. เหล็กจาร, สันบรองจาร
3. เครื่องมือตีเส้นหรือตีดเส้น
4. ลูกประคบ
5. ชันหรือน้ำมันยาง, ถ่านบด หรือเขม่าไฟ และทราย

การเตรียมการ

เหล็กจาร วิธีเตรียมเหล็กจารท่านเอาท่อนไม้ที่ทนทานแข็งแรง มีน้ำหนักพอสมควร แล้วนำมาเหลาสวยงามประมาณเท่านิ้วมือ ยาวประมาณ 10 ซม. หรือประมาณ 1 คืบเศษ แล้วตอกเข็มเข้าไปตรงกลางของปลายข้างหนึ่งแล้วเหลาให้แหลม หรือบางที่ท่านตอกเข็มแล้วหักให้มีส่วนโผล่มานิดหนึ่งจึงเหลา แล้วจึงนำเหล็กจารนั้นไปฝนกับหินลับมีดให้แหลมพอสมควรอีกครั้งหนึ่งจึงนำมาเขียนคัมภีร์ได้

อนึ่งเหล็กจาร นั้นนอกจากจะใช้จารคัมภีร์แล้ว ยังใช้สำหรับสักยันต์ หรือลง “ น. ” (น) ได้ด้วย.

เครื่องมือตีเส้น

เครื่องมือตีเส้นนั้นทำได้โดยนำไม้มาตีเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดใหญ่กว่าใบลานเล็กน้อย แล้วนำด้ามมาซึ่งให้ตึงกับกรองไม้สี่เหลี่ยมนั้น โดยกำหนดขนาดเว้นบรรทัดพอดี ซึ่งโดยปกตินั้น ถ้าจารอักษรขอมหรือเขมร ประมาณ 4-5 บรรทัดมาตรฐาน แต่ถ้าอักษรอื่น ๆ 3 บรรทัดก็มี; ที่พบมีดังนี้

พระราชพงศาวดารเขมร จาร 5 บรรทัด, พระคัมภีร์ทั่ว ๆ ไป 5 บรรทัด, คัมภีร์ฉบับกรมภาษาเขมร สุรินทร์ 4 บรรทัด, คัมภีร์มูลกัจจาย จาร 3 บรรทัด ฯลฯ

วิธีเตลัน

ใช้ลูกประคบหรือล่ำซูปผงถ่านไฟฉายที่บดละเอียดแล้ว หรือนำลูกประคบไปชุบกับเขม่าที่ติดกับก้นหม้อข้าวหรือกะทะ ที่ขูดและผสมกับน้ำมันยางหรือชัน แล้วนำไปถูกับเส้นด้ายที่ซึ่งติดกับแผ่นไม้สี่เหลี่ยมที่เตรียมไว้ แล้วใช้หัวแม่มือกับนิ้วชี้จับเส้นด้ายดึงติดกับใบลานที่รองเตรียมไว้ที่ละเส้น ก็จะได้บรรทัดบนใบลานที่ต้องการ

กรรมวิธีการจาร

คำว่า"จาร" (ข) " คือการเขียนตัวหนังสือโดยใช้เหล็กแหลม (มีด้าม) ลงในใบลาน, (to inscribe with a pointed piece of metal or a knife)

อนึ่งในการจารนั้น ผู้จารจะนั่งลงกับพื้น นั่งชันเข่าขวา ขาซ้ายราบพับกับพื้น โดยหัวเข่าชี้ไปทางซ้าย (หรือตามถนัด) มือซ้ายถือใบลานที่จารซึ่งผูกแนบไว้กับสนับรອງจารหรือแผ่นไม้ที่พอดีกับใบลานโดยวางทับบนช่วงหัวเข่าขวา มือขวาถือเหล็กจาร สำหรับต้นแบบของใบลานที่จารตามนั้น วางไว้บนที่ตั้งหรือพนักที่มีขาตั้งไว้ข้างหน้าระดับสายตา ห่างพอดีกับสายตาสามารถมองเห็นได้ชัด และพนักที่ตั้งต้นแบบที่จารนั้นก็มีส่วนที่หรือพนักสำหรับวางเหล็กจาร ซึ่งบางที่ท่านที่จารหนังสือมากมาย ๆ จะทำเหล็กจารไว้อย่างน้อย 2-3 ด้าม ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเลือกเหล็กจารที่แหลมคม หรือที่เหมาะสมกับใบลานที่จารนั้น ๆ นอกนั้นยังวางใบลานที่จารแล้วก็ได้.

การจารนั้น ใช้ฝ่ามือด้านซ้ายและนิ้วทั้งสี่ รองรับหมอนที่สอดใบลานที่เตรียมไว้แล้ว ใช้หัวแม่มือข้างซ้ายวางทาบลงบนใบลาน ใช้มือขวาถือเหล็กจาร จรดปลายเหล็กจารไปได้บรรทัด แล้วทำการลากเส้นตัวอักษร อนึ่งพึงทราบว่า การจารใบลานนั้นท่านจารได้บรรทัดมิใช่เห็นบรรทัดเหมือนเขียนหนังสือทั่วไป และการลงน้ำหนักเหล็กจารนั้นก็สำคัญ อย่ากดหนักเกินไปจะทำให้ใบลานหลุดทั้งนี้เพราะการจารนั้นต้องจารทั้งสองด้าน ถ้าจารผิดพลาดใบลานท่านจะทำเครื่องหมายวงกลมหรือขีดเส้นตั้งบนอักษรตัวนั้น เป็นที่เข้าใจว่า ส่ำทั้งหรือไม่เอา

ผู้เขียนบรรยายถวายความรู้กรรมวิธีการจาร
แต่พระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณฯ สุรินทร์

ใบลานพร้อมจาร

การนั่งจารตามโบราณ

มือจับ,ตาจ้องครองสมาธิ

กรรมวิธีทาเขม่าหรือลบใบลาน

เมื่อจารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นำลูกประคบ ซึ่งทำด้วยผ้าด้ายดิบห่อมัดด้วยสำลาลีให้แน่น ไปชุบกับเขม่าที่ผสมกับน้ำมันยางหรือชันเตรียมไว้ การทานั้นต้องทาให้ทั่ว ให้เขม่าเข้าไปจับในร่องตัวอักษรทุกตัว ลำดับนั้นบางแห่งท่านเอาทรายละเอียดตากแดดหรือคั่วด้วยกะทะให้ร้อน แล้วนำมาโรยบนลานที่จาร ครั้นแล้วนำลูกประคบขัดถูอีกครั้งหนึ่ง หรือบางแห่งท่านนำรำละเอียดมาขัดถู การทำเช่นนี้ทำให้ ใบลานเป็นเงางาม อักษรเด่นชัดและคงทน การขัดถูลานด้วยกรรมวิธีนี้เรียกว่า “ การลบใบลาน”

การใส่ตัวอักษรหรือเลขหน้า

การใส่เลขหน้าใบลานนั้น ท่านให้ใส่เลขหน้าทางซ้ายมือของใบลาน และใส่หน้าที่ 2 ของลาน

การทำปกและเชือกัมภีร์

โบราณท่านให้นำใบลานเปล่า มาอย่างน้อยสี่ใบ มาทำปกโดยวางด้านหน้า 2 ใบ ด้านหลัง 2 ใบ ครั้นแล้วนำด้ายสีสันคณฑนมาร้อยรู ซึ่งส่วนใหญ่จะเจาะรูทางซ้ายมือเพื่อสะดวกในการเปิดอ่าน สายร้อยรูนี้เรียกว่า “สายสนอง”

ไม้ประทับ

เพื่อให้การจัดเก็บพระคัมภีร์นั้น เป็นระเบียบคณฑน ท่านให้ทำไม้ประทับ 2 แผ่น ซึ่งมีขนาดเท่ากันกับใบลาน ทั้งนี้อาจเลือกไม้ที่คณฑนเช่นไม้สัก ไม้มะค่า เป็นต้น ในสมัยโบราณเอางาช้างมีทำไม้ประทับก็มี แล้วใช้เชือก 2 เส้นมัดไม้ประทับ

ผ้าห่อพระคัมภีร์

แต่โบราณกาลมาเชื่อกันว่า การได้สร้างคัมภีร์นั้น มีอาณิสสส์มาก โดยเปรียบเทียบว่า สร้างอักษรตัวหนึ่งเท่ากับสร้างพระพุทธรูปปฏิมากรองค์หนึ่งทีเดียว ดังนั้นผู้ที่มีได้ช่วยจารตัวอักษรหรือคัมภีร์ส่วนใหญ่จะเป็นอุบาสิกาก็จะขอมีส่วนร่วมแรงสำคัญในการสร้างคัมภีร์ด้วยการบริจาคผ้าห่อคัมภีร์ ซึ่งมักเป็นผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าซิ่น ผ้าทอยกดิน หรือผ้าด้ายดิบ เป็นต้น และผ้าห่อนี้ก็มีป้ายหรือเครื่องหมาย อาจเป็นไม้สวญ ๆ หรืองาช้าง ชาวภาคกลางเรียกว่า “สลาก” นำมาร้อยติดกับเชือกที่จะพันมัดคัมภีร์ หนึ่งเชือกห่อคัมภีร์นี้ชาวเขมรมอญแต่โบราณมีศรัทธามาก ถึงขั้นตัดเส้นผมของตนเองมาผั้นหรือถักรวมกับเส้นด้ายด้วย เรียกเชือกมัดคัมภีร์นี้ว่า “สายสนอง”

การมัดห่อคัมภีร์

การมัดคัมภีร์ก็เช่นเดียว คนโบราณจะทำอะไรก็ตามมักอิงถึงสัจธรรมหรือทั้งปรีชาธรรมให้คนรุ่นหลังคืออยู่เสมอ ดังนั้นเปลาะที่มัดคัมภีร์นั้น นิยมมัด 3,4,5 เปลาะ และแต่ละเปลาะนั้นก็พัน 3 รอบ ถือว่าครบรัตนตรัย ครั้นเสร็จการแล้วจึงนำพระคัมภีร์ไปเก็บ เพื่อรอการฉลองต่อไป.

ฉลองคัมภีร์

การเก็บรักษาคัมภีร์ใบลาน

วัฒนธรรมประเพณีชาวไทย เขมร ลาว มอญ ต่างถือกันว่า พระคัมภีร์ใบลานเป็นคัมภีร์ที่จารึกพระพุทธพจน์เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ได้ทำการจารพระพุทธพจน์ และหรือผู้ที่ได้ถวายพระคัมภีร์ใบลาน แก่วัดหรือแก่งักษุสงฆ์ถือว่าได้อาณิสสค์มาก การเก็บคัมภีร์ใบลานนั้น โบราณท่านเก็บ 2 วิธี ด้วยกันคือ

วิธีที่ 1 เก็บในตู้เล็กๆ มีแกะจำหลักลวดลายสวยงาม (ดังรูป) ส่วนมหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ บางลำพูพระนคร ท่านทำที่เก็บใบลานทำด้วยไม้ ลักษณะที่ทำเป็นรูปหนังสือขนาดใหญ่ (ดังรูปที่...)

วิธีที่ 2 โบราณท่านมักห่อคัมภีร์ใบลานด้วยผ้าไหมมีผ้าโฮล (ผ้ามัดหมี่) ผ้าซิ่น, ผ้าอำพรหม และหรือผ้าไหมอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว จนกระทั่งมีคำปรีชาปรัชาญาว่า “ถ้าอยากเป็นปราชญ์ให้แก้

ผ้าขึ้น” หมายความว่า ถ้าพระภิกษุสงฆ์สามเณรรูปใดหรือผู้ใดปรารถนาจะเป็นปราชญ์ต้องแก้ผ้าขึ้น คือ แก้ผ้าขึ้น ที่หอคัมภีร์โบราณนั่นเอง (มิได้หมายความว่า ให้สึกไปแก้ผ้าขึ้นนอกวัด)

อนึ่ง เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งคัมภีร์โบราณในสมัยนี้ ที่ยังเหลืออยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ ไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี พ.ศ. 2505 แพ้คดีเขาพระวิหาร ทราบว่า จอมพลสฤษดิ์ สั่งให้เผาคัมภีร์ สมุดข่อยโบราณที่จารึกด้วยภาษาเขมรตามวัดต่างๆ ในอีสานตอนใต้ เป็นจำนวนมาก ที่เหลือก็มีพระบางรูปท่านเก็บไว้บ้างเท่านั้น บางแห่งถูกปล่อยปละละเลย ยิ่งกว่านั้นยังมีลูกตลาคตเจ้า นำคัมภีร์โบราณไปเผาทำเป็นผงผสมกับวุ้นต่างๆ แล้วปั้นเป็นพระเครื่อง นี่ถือว่าเป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและทำลายชาติที่ฉกรรจ์ที่สุดนอกนั้นสำหรับผ้าไหมผ้าขึ้นผ้าโฮลที่หอพระคัมภีร์นั้น ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา ได้มีชาวต่างชาติร่วมกันกับคนไทยกลุ่มหนึ่งเที่ยวไปตามวัดต่างๆ นำข้าวของไปแลกเปลี่ยนและหรือซื้อผ้าหอคัมภีร์เหล่านั้นไปเป็นจำนวนมาก ยิ่งกว่านั้นบางวัดก็ได้ให้คัมภีร์ไปด้วย ทั้งนี้เพราะเห็นว่า พระคัมภีร์นั้นจารึกด้วยอักษรเขมร หรือที่เรามักเรียกว่า อักษรขอมและอักษรธรรม คือ อักษรลาวโบราณ อักษรไทยน้อย, อักษรฝักขาม ส่วนทางเหนือเน้นจารึกด้วยอักษรพม่า คืออักษรมอญ และอักษรนิเรต (นิเทศ)

แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าอนุโมทนา ที่ตามวัดหลายแห่งยังเก็บรักษาไว้ โดยเฉพาะทางสถาบันการศึกษาของพระ คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้เก็บรวบรวมไว้บ้าง พอหาศึกษาได้

ด้วยเหตุดังกล่าวโดยย่อนี้ จึงเป็นผลให้พระคัมภีร์โบราณที่คณาจารย์แต่โบราณได้พยายามจารจารึกไว้จริงบรรจง และได้เก็บรักษาเพื่ออนุชนรุ่นหลังนั้นได้อันตรธานไปเป็นอันมาก ด้วยประการฉะนี้.

ผู้คัมภีร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย จังหวัดสุรินทร์

แปลคัมภีร์

ลักษณะการห่อคัมภีร์

กล่องเก็บคัมภีร์

สมุดข่อย, สมุดไทย (กรัง)

Rk/Mag¹⁴

ในขณะที่โลกและสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยแก่กันในตัวมันเอง อันเป็นลักษณะแห่ง “วิวัฒนาการ” หรือเป็นไปตามขบวนการแห่ง “โลกาภิวัตน์”

มนุษย์หรือคนทุกชนชาติภาษา ต่างได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองในทุก ๆ ด้านแม้ทางด้านภาษาพูดและภาษาหนังสือ และได้พัฒนาภาษาพูดและประดิษฐ์ภาษาหนังสือแล้วก็คงคิดต่อไปว่าจะบันทึกภาษานั้นด้วยอะไร อย่างไร

สำหรับบรรพบุรุษของไทยและเขมรโบราณ หลังจากที่ได้ประดิษฐ์ตัวอักษรแล้ว ก็ได้ทำการจารึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ลงในแผ่นหิน หรือเสาคหิน เช่นศิลาจารึกเกี่ยวกับพระเจ้ารามาคำแห่งมหाराช หรือศิลาจารึกสุโขทัย เป็นต้น ส่วนในประเทศเขมรนั้น เบื้องปถมเรียกว่า “อักษรหิน” ภายหลังเรียกว่า “ศิลาจารึก” silacarWk (inscription in stone) แต่เนื่องด้วยการจารึกลงในแผ่นหินนั้นต้องใช้เวลามาก จึงได้คิดค้นจารึกในหนังสือตัวบ้าง ในใบลานบ้าง¹⁵ ภายหลังได้ประดิษฐ์กระดาษแผ่นชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า “กรัง” หรือที่ไทยเราเรียกว่า “สมุดไทย”

ลักษณะของสมุดไทย (สมุดข่อย)

สมุดข่อย¹⁶ หรือ กรัง หรือสมุดไทย เป็นเอกสารชนิดแผ่นพับ มีขนาดโดยทั่วไปประมาณ 13.5 – 14 X 4.5 นิ้ว

¹⁴ kra (กรัง) n. a scroll, ancient parchment book folded in to several sections col. Textbooks, (Charm kra)

¹⁵ จดหมายเหตุ สมณทูต จี๊ ตัก ก่วง (ประมาณ พุทธศักราช ๑๘๓๖)

¹⁶ ที่เรียกว่าสมุดข่อย เข้าใจว่า คงเรียกลักษณะการที่กระดาษแผ่นพับขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ทำจาก ต้นข่อย

วิธีทำสมุดข่อย

การผลิตหรือทำสมุดข่อย (ก้าง) เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแต่โบราณ ท่านเจ้าฟ้าสุ 3 สิ่ง คือ 1 รากหม่อน 2 ราก, เปลือก ข่อย 3 ใบสัปะรด (บางแห่งท่านว่าเอาต้นมะละกอด้วย) นำวัตถุทั้ง 3 สิ่งนี้มาตำรวมกันให้ละเอียดแล้วนำไปต้มจนงวดได้ที่แล้ว นำไปเทลงในผ้าขาวม้าที่ซึ่งพอดีกับพื้นน้ำในสระหรือในภาชนะใส่น้ำที่เตรียมไว้ ครั้นได้เป็นแผ่นบาง ๆ แล้วนำมาตากให้แห้ง นำขุดมากลึงรีดให้เรียบ แล้วพับเป็นพับ ๆ ให้ได้ขนาดพอดี

ประโยชน์ใช้สอย

1. ใช้จารึกหรือเขียนบันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองทั่วไป ตลอดบันทึกหรือตรากฎหมายบ้านเมือง เช่น กฎหมายตรา 3 ดวง ในสมัยรัชกาลที่ 1 และกฎหมายรัฐธรรมนูญในรัชกาลที่ 7 เป็นต้น
2. ใช้บันทึกตำราแบบเรียนต่าง ๆ เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาใช้เขียนตำราเรียน จินตามณี เป็นต้น ในสมัยรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อพระเทพโมลี (ผึ้ง) วัดพระเชตุพน แต่งแบบเรียน “ปถมมามาลา” ก็ได้ใช้สมุดข่อยบันทึก คัดลอกแบบเรียนนี้แจกจ่ายไปยังโรงเรียน (ศาลาเรียน) ต่าง ๆ ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อพระศรีสุนทรโวหารได้แต่งตำราเรียนใหม่ 6 เล่ม ขึ้นทูลถวาย คือ มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยควิธาน ไวยากรณ์พิจรรย์ และพิศาลการันธ์ ก็ได้ใช้สมุดข่อยเช่นเดียวกัน
3. ใช้จารึก หรือเขียนบันทึกตำราโหราศาสตร์ ตำรายาสมุนไพร ตลอดจนไสยศาสตร์คาถาอาคม เลขยันต์ต่าง ๆ

ภาษาที่จารึก

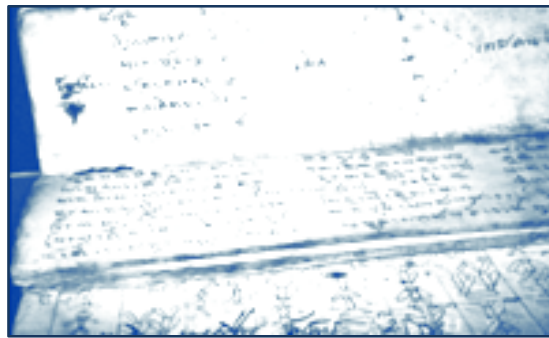
ภาษาที่จารึกแบ่งเป็น 4 ภาษา คือภาษาไทย ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาลาว และภาษาเขมร สำหรับอักษรที่จารึกนั้น ใช้ตัวอักษรไทย จารึกภาษาไทยเองก็มี ใช้ตัวอักษรขอมหรืออักษรเขมร จารึกภาษาไทยก็มี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า ขอมไทย ใช้ตัวอักษรขอมหรือเขมรจารึกภาษาบาลี เรียกว่า ขอมบาลี ใช้ตัวอักษรธรรมจารึกภาษาบาลี หรือภาษาลาว

สมุดไทยหรือสมุดข่อยดังกล่าว ในปัจจุบันกำลังจะหาได้ยาก จะมีก็ตามวัดต่าง ๆ ที่พระท่านเก็บรักษาไว้ หรือตามคณาจารย์ที่เป็นโหรหรือหมอยาโบราณและหรือตามห้องสมุดต่าง ๆ

อนึ่ง ในขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังเตรียมรวบรวมสืบหาผู้ทรงภูมิปัญญาเพื่อทำการผลิตสมุดข่อยดังกล่าว เพื่ออนุรักษ์มรดกไทยอันเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่านี้ไว้ เพื่ออนุชนจักได้ศึกษาสืบไป

จารึกสมุดข่อย (จริง)

จารึกเลขยันต์ต่าง ๆ

ข้อมูลเพิ่มเติม

บุญเรือง คัชมาย์

081-377-8663 Email : bkajmary@yahoo.com : Website : www.pateng.info

ครั้งผู้เขียนเป็นพระภิกษุ เมื่อไปเทศน์ไกล ๆ ต้องขับเกวียนไป และการเทศน์นั้น ต้องอ่านจากใบลานเท่านั้น (เมื่อ พ.ศ. 2507 ขับเกวียนจากวัดจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ไปเทศน์ที่หมู่บ้านพนมรุ้ง)